

БҮРЯД УНЭН

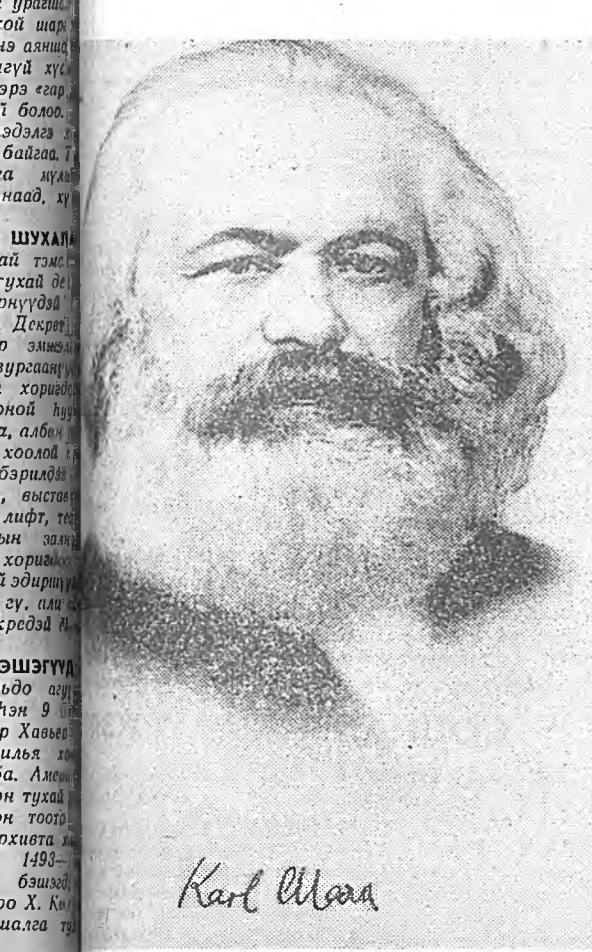
Бүхь оронүүдэй пролетаринар, нэгдэгты!

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЕ ПАРТИИ БУРЯД АССР-аЙ ВЕРХОВНОЕ СОВЕДИЙ, МИНИСТЕРСТВО СОВЕДИЙ ОРОН

1921 оной 104 (17827) 1988 оной майн 5, четверг Сэн 3 мүн.

Мүнөөдөр — Карл Марксын түрэнхөөр 170 жэлэй ой

УЧНА СОЦИАЛИЗМЫН ҮНДЭНЭ НУУРИ ТАБИГША

Бүмбэрсэг дэлхэйн жама ёһые ойлгон мэдэрэлгын, ху-
биган шэнхээлгэйн агуухэ зэбсэг хүн түрэлтэндэ түхөө-
һэн гэсэл түрүү, ёһотойл науна үзэл бодол Карл Марксын
нэрэтай нягта холбоотой байхааа гадна, тэрэнэй нэрээр
«марксизм» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Дэлхэй дээрэ боложо бай-
һан хүжэлтэ дэбжэлтэе ойлгохо, хубилгаха, дарлалта мүл-
жэлиг усадхаха, үнэн зүб, энэрхы найхан нийтын харил-
саануудай байгуулалта тухай ажалшадай хэтэ үеын хүс-
лэнүүдэе бодотойр бэлүүлхын түлөө тэмсэхэ гэсэл ми-
ни бүхы наһанай уг зорилго болоно гэжэ гайхамшагта
эрдэмт, революционер, хүдэлмэришэн ангийн вожды болон
огша Маркс тоолодог хэн.

Ф. Энгельстэй хамта К. Маркс пролетариадай револю-
ционно хургаал зохёон, социализмын хоолон хуурмаг бо-
лоһоо эрдэм ухаан болгоһон, капитализмын саг зуурын бай-
һые, социалис революци хэжэ, тэрэниие шэнэ социально-
экономическа байгуулалтаар заагагүй нэлгэхэ байһые элэр-
хэйлһэн, хүдэлмэришэн анги хадаа дарлалта мүлжэлгын бай-
гуулалтыг усадхаха, шэнэ общество байгуулалта уялгатай гэр-
һэн ойлгомхоор тэдэниие зэбсэггүйлэн байгаа. «Револю-
ционно ороо шухала үзэл бодолы» революционно ажал
ябуулгын зам дээрэ гаргаха аргатай политическэ эмхинуудэй
үндэнэ нууриие тэрэ табаа хэн.

Науна социализмын теори дотор гол нуури эзэлдэг проле-
тариадай диктатура тухай хургаал Марксын нэрэтай холбоо-
той юм. 100 гаран жэлэй турша соо хүн түрэлтэндэ түгээ
Марксын суртал хургаалы илан мандалгын үүдэ доро хүг-
жэжэ байна.

Агуухэ Октябрь, социалис хани харисаата оронүүдэе
байгуулга, национально-сүлөөлэлгын революцинуудай ашаар
колониальна байгуулалтын хандаран халагга, уласхоорондын
коммунис хүдэлөөн — эдэ бүгдэ дэлхэй дээрэ боложо бай-
һан асари ехэ хубиллалтанууд марксизмын теориин гол дүри-
мүүдэй хэлбэрлэлтэй, зүб байһые элэрхэйлэн харуулаа.

Али бүхы талааа агуухэ Ленинээр хүжөөгдөһөн Марк-
сын хургаал ажабайдалай хатуу шанга шалгалта гараа, тэрэ
манай ехэ сагта гүнзгэе ехэ үүргэ нүлөө үзүүлжэ, бүмбэр-
сэг дэлхэйн нийтын байгуулалтаа горитой ехэ хубилалта-
нууды хээ. Дэлхэйн байгуулалта болоһон социализм XX
зуун жэлэй түхэл шарайе тодорхойлон, ургаха, хүжэжэ бай-
һан хүсэн түгээ бодото байдал болоһон. Зохёон, байгуулга
хургаал болохо марксизм-ленинизм, шэнэ юуны үүдэлхэн
теоретическэ ухаан бодолы ажал ябуулгатай, революци-
онно тэмсэлтэй эдэбхитэйгээр холбоһон байгаа. Советскэ Со-

Ундэр сэглэлтэдэ хүртэдэг бай-
ха, гэжэ паркомой секретарь
Алексей Лазаревич Ас-
рухаев хэлбэ.

— Эртхэн бодожо, ажалдаа
гараа зомди. Газарай хүрэлтэ-
дэй шингитэй байһан сагта эгээр
богони болодог соо 800 шахуу
гектар талмайдаа наар халалха
зорилготойди. Тэрэнээ агро-

Энэ бүхы хүдэлмэри богони
болзор соо, найн шанартайгаар
бүтээжэ гэсэл тэдэнэй гол
зорилгон болоно. Эртхэн ороо-
тоо ургамалнуудай тарилга
дээрэ 4 гектар хүдэлжэ юм.
СЭП-36 түхэлтэй бүхы сельхэ-
нууды найнаар түхээрэгдэн-
хэй. Механизаторнууд сагай
уларийл бага дунлаархы ху-

ОНСО ШЭНЖЭТЭЙГЭЭР

Энэ жэлэй хабарай тарилга
бэш жэлүүдтэ ороходо онсо
шэнжэтэйгээр үнэгэрэгдэхэ
байна. Юуб гэхэдэ, манай ажа-
хын таряашад нёдондо жэлдэ
оройноһоо бүхы механизатор-
нуудта хандан КПСС-эй
ЦК-гай Бэшгэйтэй дүтэ талис-
жа, техникэ, машинаа саг
соонь заабаарай дүүргэһэн,
хабарай тарилгы богони бол-
зорто, найн шанартайгаар үн-
гэрэгдэ талаар бата найдам-
тай үндэнэ нуури табиһан бай-
ха юм. Тэрэнээ гэдүур Бүх-
хосооно XIX партияна кон-
ференцие нэрэтай солотойгоор
утгаһын түлөө дэлгэрхэн со-
циалис мүлсөөсөндэ хам орол-
соһон механизаторнуудтай энэ
харюусалгатай ханые түгээ
бэлэдхэлтэй утгаһын гэсэл.

Эдэрэ үбэлэй харануудта
ямар хүдэлмэри ябуулааб? Энэ
жэлэй ургасын түлөө дүн хам-
та 15 мянган тонно органиче-
ска үтэгжүүлгэ таряалан бо-
лон нуга сабшалан дээрэ
гаргагдаа. Районий «Аг-
ропрохмим» нэгдэл
жэлэй 10 мянган тонно итагай
үтэгжүүлгэ шэрэг, ехэхэн ту-
лалалжаа үзүүлэ. Механизатор-
нуудта хабарай тарилгадаа ха-
баадуулагдаха, газар элдүү-
рилхэ техникэ, машинаа за-
набарилжа, шэнэ абайтан техни-
кээ хабсарган тодохоо. 5 мян-
га гаран центнер үрлэе хү-
рэнгэ арилгадаа, сээрлэгдээ,
хордогдоо.

Энэ жэлдэ бидэ бүхыдөө
1530 гектарта оройтоһо болон
тэжээлэй ургамалнууды тарих-
та түсэбтэйди. Тэрэнэй 770

тарилга шэнжэ, бэшдэнэ
обоос тарихаха юм. Хабарай
тарилгын үдэ 700 гектар дээрэ
эршмэтэй технологи хэр-
лэгдэхээр хараалдаһан. Нё-
дондо 300 гектарта энэ түрүү
онол арга хэрлэгдэхэ, гек-
тарай 28 центнер ургаса ху-
рагдаха абтаа хэн. Бүхы ороо-
тоо ургамалнуудай байгаа он-
до минеральна үтэгжүүлгээр
«хорнуулагдаха» байна.

Манай ажалай дутуу дунда
гэхэдэ, харталбаха ургуулжа
үшөөл бирангагүйди. Хар-
таахын ургаса жэлээ жэлдэ
дээшлэхээр үнэгэрэгдэхэ. Энэ
дээрэ энэ онол арга тодор-
хойгоор бэшгэдэхэй. Энэ та-
лаар совхозой харталбахада
Кабанский районий Байгалай
туршлага-үйлэдбэрчин ажа-
хылаа «Полюс» гэжэ сортын
үрлэнэй харталбаха худалдаа
асараа. Энэ хүрэнгэдэ 5 гектар
найн тусхай газар талалжа
тугобди. Манда мүн лэ ондоо
сортын үрлэнэй харталбаха
бин юм. Хэрбээ хүрэнгын үшөө
дутагдаха болоо наан, хүн
зонһоо худалдааха абаахди.
Тингээд харталбаха астрахан-
ска технологи хэрлэгжэ тарих-
хадди, ургуулагдаа.

Кукуруза 250 гектарта та-
ригдаха юм. Энэ жэлдэ бидэ
тэрэниие наран сэсэгтэй холи-
ха наһаатайди. Тингээд энэ
холлосхо силос болгожо да-
рахдаа, нүүлдэн тэрэнээ бо-
лох ехэтэй байһын тула тэ-

ШЭНЭДХЭЛГЫН ХҮСӨТЭ ЗЭБСЭГ

Хэлбэлэй үдэр манай орондо бүгдэ арадай найндэр ма-
тэр тэмдэглэгдэдэг гэсэл. Хэлбэлдэдэг газар, журналнуудай
хэлэгэй тоо жэлһээ жэлдэ олошоржо байһан. Оройн 55
хэлэг дээрэ гарадаг 8 мянга тухай газаруудад 180 миллиард
хэлэгээр гансата арадаг байха юм. Тээд гансал хэлэгэй тоо-
гоор дашуураггүй, уншагдаһан толилододог материалнууд-
ай шанар, дайшалхы шэглэлдэ анхаралаа хандуулдаг гэс-
шэл.

КПСС-эй ЦК-гай (1988 он) февралын Пленум манай об-
ществодо боложо байгаа найн хубиллалтануудта хэлбэлэй,
радио, телевиденийн шухала үүргы тэмдэглэжэ хэн. Манай
парти, тэрэнэй Центральн Комитет хэлбэлдэ ехэ анхарал
хандуулдаг болоһон. Эгтгэл найдалай хээр үзүүлгэдэ
журналистуудай харюусалгы бари дээшлэхэ зэрэгтэй.
Обществодо шэнэ ороон байдал тогтоохын тула ондоо мэд-
дээл тарадаг хэрэгсэлүүд нилээд ехэ юмз хэн. Энэ
хэрэгтэнь партиянь зүгһөө үгтэдэг үндэр сэглэлтэй журналист-
нууды ехэтэ омогорхуулдаг. Тээд энэтгээр ханаагаа амарха
эрхгүйди. Саашанхи ажал ябуулганын программа М. С.
Горбачевой «Революционно хубиллалтануудта — шэнэдхэлгын
үзэл суртал» гэһэн үгэ соо тодорхойгоор найруулагданхай.

Совет хүнүүдэй эдбхи үүсхэл КПСС-эй ЦК-гай апрелин
(1985 он) Пленумай нүүлээр эрд дээшлэлт. Энэниие хэлбэ-
лэй хуудалнууды елээр гэршэлэн. Газетнуудтэ хаа хаана-
гүй демократизацийн үргэсөөр дэлгэржэ байһан тухай олон
материалууд гарана. Илангаа Бүхэ союзна XIX парт-
конференцие утгуулан, манай ажабайдалай бүхы асуудал-
нуудаар хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай наһамжанууд
олоор үгтэн. Имангал коммунистуудай бэш, харин бүгдэ
арадай энэ зүбшэн хэлбэлэй минг ёһо сахиха үнэгэрэгдэ-
гүй. Тээд бодото ажабайдалай үнэхөөрөөл хурса асуудал-
нууд табидаа бшуу. Жэшээнь, «Бүхы засагы» — Советууд-
тэй гэрһэн ленинскэ ургайгай анханай удые нэрэгжэ тухай
наһамжа дурдхалнууды уншаад байхада, манай общест-
вын дадал болоһон политическэ системэ нэгэл зангаараа хо-
до байхагүй, харин хуушарһан зарим зүйлнүүдэнь үндэ-
хоорнь шэнэлхээр болоо гэжэ ойлгоһонди.

Захиалта-баалалтын үндһөөр хүтлэбэрлэхэ түхэл маягыг
усадхаха тухай али олон шиндхэрлүүдэй абтаһые наа,
зарим коллективүүдтэ хубилалта эрд түргэсөө болоһонгүй
гэжэ хэлбэлдэ толилододон материалнууд гэршэлэн. Иймэ
үзэгдэлүүд шэнэ ёһо гуримүүдэе, экономическа реформо
нэбтэрүүлгыг үнжигайруулаа гэжэ газет, журналнуудай ба-
шэнэниинэ зүбтэй.

Манайшье республикада хэлбэлдэ хүн зоной һонирхолынь
эрд дээшлэлтэй. Жэшээнь, байгаа ондо республиканий
ажалшад хүн хамта 1.633.670 хэлэг газет, журнал абаха юм.
Нотагайшье хэлбэлэй хэлэгэй тоо 293.500 болоо.

Республиканска, районно, олон хэлэгтэй газетнууд,
журналнууд, хубилган шэнэдхэлдэ зориулагданхай ууда
түгээ материалнууды толилох гэжэ оролодо. Бүлгүн-
найн гэһын аргагүй ааб даа. Гэбшье журналистууд бэш
һэн материалнуудайгаа шүүмжлэхэ шэглэлдэ, хуудалдаха,
областий партиянь организацийн ёһотой тунлашгад боло-
хо гэжэ оролодо. Жэшээнь, «Правда Бурятия», «Буряад
унэ» газетнуудтэ редакцинууд һуу наали дээшлүүлхын тү-
лөө тэмсэл түхэрһэн жэлэй туршада ябуулаа. Тингээд га-
зетэ бүхэн энэ асуудалы ондо ондоогоор харуулхын орол-
тоно. Жэшээнь, «Правда Бурятия» газетэ урандаа жэлтэ
эжилжэ, республиканы эрхим наалишадые, «Хүдэлэлтэй та-
бан» дээрэ уялангуудаа дүүргэһэниинэ зэргээр гаргаха,
уншагдааа нилээд һонирхуулаа. Тингээд «Буряад унэ» га-
зетэ эрхим түрүү тус тус наалишадай амар аргаар нимэ үн-
дэр дүнгүүдэе тунлаһан тухай шэнжлэхэ шэглэлтэй мате-
риалууды толилодо. Минг ехэ һу абаха бэшэ, харин
юунэй ашаар, хэдэ гаргаштайгаар нимэ дүн тунлагдаа гэ-
жэ гүнсэд элэрүүлэгдэдэг юм.

Экономическа реформын, Гүрэнэй предпритий (нэгдэл)
тухай хуули бэлүүлгын асуудалгаар материалнууд рес-
публиканска газетнуудтэ үсөөн бэшээр гарана. Тээд тэдэн
зарим үндэр хоорондо хоолбоогүй, шэнжлэхы талаараа
ахир байхаа наһадаг.

Гэр байрны асуудалы шиндхэлжэ, гаргагдааг продук-
циин шаһарай түлөө тэмсэл редакцинуудай саг үргэлжлэн ан-
харал доро байха ёһотой. Экономическа реформын эрхэ
байдалда ноосонүүдэе алмаха асуудал шухала ууда шанар-
тай болоһон. «Буряад унэ» газетын промшленистэнын та-
һагай журналистууд «Элш хүсэн эзэгүй заанда гү!» гэһэн
темээр үнэгэржэ жэлэй эсэстэ ехэ хоорлодо үүсхэхэн юм.
Тэрэн мүнөө бүри эршэтэйгээр зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан.
Имээрхүү гол гол темнуудтэй байхада, газетын материал-
нуудай бүри һонин болоһон лэбайт.

Нүүлшын нэгэ-хоёр жэлэй туршада хэдэн районно газе-
тнуудтэ «сэхэ телефон», «олондо мэдээлэлгын телефон»
гэхэ мэтэ шэнэ зүйлнүүд бин боложо, уншагдаһые юрэ һо-
нирхуулахаа гадна тоо тунатай байһанаа гэршэлэн. Иймэ те-
лефонууд «Улаан Сэлэнгэ», Хорин «Шэнэ Удэ», Яруунын
«Улаан Туяа», мүн бусадшье газетнуудтэ бин болоһон. Ун-
шагдаһан талһан асуудалнууды тэрэ дары шиндхэлжэ арга-
гүй наа, тодорхой болзор тогтоогодо, тэдэнэй мүүрөө
ямар хэмжээнүүдэй абтаһан тухай заабол мэдээлэгдэдэг бай-
ха юм. Районно газеттэ гарһан шүүмжлэхэ материал-
нууды илангаа партиянь Хорин райком анхаралгүй орхи-
доггүй турмилт. Тингээд имангал орлоһонгоор, хоёрдох
шатны тунлашгад бэш, харин гол түлэб нэгдэхэн юурууд
харюусадга гэсэл. Энэ талаар нэн түрүүн орооо КПСС-эй
райкомой нэгдэхэн секретарь П. В. Бахаев жэшээ харуулдаг
байна. Гэхэтэй хамта зарим газетнуудтэ толилододон мате-
риалуудай аша нүлөө дээшлүүлхэ талаар тунлагдаагүй юм-
мэн олон гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Олондо мэдээлэхэ ябадалай найжаржа байһан үдэе
уншагдаһан журналистуудай уулзалтанууд олоор үнэгэр-
дэдэг болоо. Жэшээнь, нимэ уулзалтанууд нёдондо жэлэй
эсэстэ хойшо локомотив-вагон заабаарилгын заводто, нарин
сэмбын комбината, СССР-эй Наукуудай академин Си-
бирин отделениин Буряадай эрдэмтэ түбтэ үнэгрөө. Тэдэн-
эй үдэе эдэ предпритий, эмхи зургаануудай тунлашгад
журналистуудта һонирхонтой олон захаа үгэлэн, шүүм-
жлэхы акалалтаһые хэлэн байна. Нарин сэмбын комбината
болоһон уулзалга дээрэ хэлбэлэй органдуу Улаан-Удэс үн-
дэр соёл болборлоготой газеттэ гарһан шүүмжлэхэ материал-
нууд дүүргэхэ шадалтай гэжэ хэлэгдэ хэн. Журналистуудай
харюусалга тухайшье энэ хэлэгдэ хэн. Комбинатай
хүдэлмэрилгэдэ наһамжаар газетын корреспондентууд
гансал дутагдалнууды олохо гэжэ оролодо бэш, харин
найһын юумэндэ анхаралтай, эгтгэл эхэтэй байг л гэжэ
захиһан байна. Имээрхүү ажаглалтанууд зүб тобшолол
хэхэ гэсэл журналистуудтэй нэрэ хүндын хэрэг болохо зэр-
гтэй. Районно газетнууды ажааһаа коллективүүдтэ бо-
лодог уулзалтанууды олоһотоо тунатайгаар үнэгэрэгдэ бай-
ха юм. Жэшээнь, «Хэнжигын гол» газетын редакция Зага-
нын совхоздо нимэ уулзалга үнэгэржэ, ажахын хүдэлмэри-
шдые наһаата болгоһон олон асуудалнууды өөһтөө ха-
дуужа абаад, саашада тэдэнэй мүүрөө ямар хэмжээнүүдэе
абаха тухай түсэллэхэй.

Эдэ жэшээнүүд үргэн нийтэ уншагдаһан холбоо бари-
саатай байлгын ууда шанары үшөө дахин гэршэлэн. Энэ
барисаагаа саашадан бүри бэхжүүлхые оролодоһон. Иэн
түрүүн ажалша зоной ажабайдала анхаралаа хандуулан, тэ-
дэнэй наһамжые бүхөөр хадуужа абан журналистууд кор-
респондент, урлаглалнуудайгаа, мэдээлэл репортажуудайгаа
удха ба шанары улам баяжуулха аргатай.

Урдаманай ороо шанга ехэ хүдэлмэри хүлээнэ гэжэ фева-
ралин Пленум дээрэ хэлэгдэ хэн. Олон тоото тодорхой асуудал-
нууды саг соонь шиндхэлхын тула хэлбэлэй хүдэлмэрилгэдэ
шэнэдхэлгэ, хубиллалтын хэрэгтэ зорилго зангидан оролсохо,
зохёохы ёһотой бэлдэрлэхэ хэжэ, совет обществын демокра-
тике үргэдэхэ, хүжэлтэ, дэбжэлтэнь хурдааха хэрэгтэ
горитой хубитааа оруулха зэрэгтэй.

Бурядай АССР-эй Журналистуудай холбоондо

Я. ГАШЕГАЙ НЭРЭМЖЭТЭ ШАНГУУД

Бурядай АССР-эй Журнали-
стуудай холбоондой правле-
ниин президиумтэй тогтоолоор,
1987 ондо толилулан эрхим
найн зохиолнуудын түлөө
Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ
шан эдэ нүхэдтэ олгодогбо:
Бадмаев Валерий Захарович-
та «Правда Бурятия» газетын
таһагы даагаа, Агуухэ Ок-
тябрийн 70 жэлэй ойдо зориу-
лагданхай материалнуудай тү-
лөө.

Горжин Завенгэтэ «Яро-
слав Гашегай — журналист»
һэн номой автор КПСС-эй Жур-
налистуудай холбоондой түрүү-
лэгшэ;

Слугина Елена Геннадьев-
на — «Бурядай залуушанууд»
газетын корреспондент, залуу-
шанай ажабайдала зориула-
гдаһан бүлэг статьянуудай
түлөө;

Убеес Станислав Дмитрие-
вич — Яруунын районий
«Улаан Туяа» газетын редак-
тор, ажахын тоосонхой асуу-
далнууды тайларилһан бүлэг
материалуудай түлөө;

Урбаева Мария Васильевна-
да Улаан-Удэс телевизийн
студийн информацийн редак-
циин редактор хубилган эдэ-
нэлдэхэдэ зориулагданхай бү-
лэг материалнуудай түлөө.

Ороноймнай нинслэл
хото Москваһаа РСФСР-
эй соёлой министр Ю. С.
МЕЛЕНТЬЕВЭЙ гар та-
билгатай нимэ телеграм-
ма үсэгэлдэр абтаба:
«Улаан-Удэ, Соёлой ми-
нистерство, нүхэр Цыре-
мпилдөө.

1987 ондо соёлой бай-
гуулалтада эрхим амжал-
та тунлаһанай түлөө
РСФСР-эй Соёлой ми-
нистерствын ба соёлой хү-
дэлмэрилгэшэдэй профсо-
юзай ЦК-гай дамжуул-
гын Улаан Тугаар шаг-
нагдаһан ушараар таанар-
ые РСФСР-эй Соёлой
министерство, соёлой хү-
дэлмэрилгэшэдэй проф-
союзай Центральна Ко-
митет үнэн зүрхэнһөө
амаршалаа.

Хэнзыхенов Михаил Хам-
хонич — «Правда Бурятия»
газетын редакциянь таһагы
даагаа;

Цыбжигитова Намсалма Санжи-
евна — Бурядай АССР-эй Те-
левидени болон радио-дам-

ДАМЖУУЛГЫН УЛААН ТУГ БАРИУЛАГДАХАНЬ

Ороноймнай нинслэл
хото Москваһаа РСФСР-
эй соёлой министр Ю. С.
МЕЛЕНТЬЕВЭЙ гар та-
билгатай нимэ телеграм-
ма үсэгэлдэр абтаба:
«Улаан-Удэ, Соёлой ми-
нистерство, нүхэр Цыре-
мпилдөө.

1987 ондо соёлой бай-
гуулалтада эрхим амжал-
та тунлаһанай түлөө
РСФСР-эй Соёлой ми-
нистерствын ба соёлой хү-
дэлмэрилгэшэдэй профсо-
юзай ЦК-гай дамжуул-
гын Улаан Тугаар шаг-
нагдаһан ушараар таанар-
ые РСФСР-эй Соёлой
министерство, соёлой хү-
дэлмэрилгэшэдэй проф-
союзай Центральна Ко-
митет үнэн зүрхэнһөө
амаршалаа.

Хэнзыхенов Михаил Хам-
хонич — «Правда Бурятия»
газетын редакциянь таһагы
даагаа;

Цыбжигитова Намсалма Санжи-
евна — Бурядай АССР-эй Те-
левидени болон радио-дам-

Бурядай АССР-эй Верховно Соедэй Президиумдэ

Хэлбэлэй болон полиграфич-
еска промшленистэнын та-
лаар табиятай байһанайн ту-
лөө «Бурядай АССР-эй со-
ёлой габьята хүдэлмэрилгэшэ»
гэһэн хүндэтэ нэрэ зэрэг ол-
годогбо:

Балдуев Сергей Цындене-
вич — «Буряад унэ» газетын
редакциянь фотокорреспон-
дент;

Бородин Анатолий Павло-
вич — Прибайкалийн район-
но типографиянь директор;

Гармаева Роза Будаевна —
Тарбагатай районий «Заве-
ты Ильича» газетын харюусал-
гата секретарь;

Егоров Святослав Иванович-
та — республиканска типогра-
фиянь хэлбэлжэ;

Хензыхенов Михаил Хам-
хонич — «Правда Бурятия»
газетын редакциянь таһагы
даагаа;

Цыбжигитова Намсалма Санжи-
евна — Бурядай АССР-эй Те-
левидени болон радио-дам-

Жуулгын талаар гүрэнэй коми-
тетэй телевидениин Улаан-
Удын студийн режиссер.

Олонингэдэ мэдээлэл тараа-
даг органдууд, полиграфич-
еска промшленистэнын та-
лаарта найнаар ажаллаһан на-
гаа түлөө, Хэлбэлэй үдэртэй
дашарамдуулан, Бурядай
АССР-эй Верховно Соедэй
Президиумтэй Хүндэлэлтэй гра-
мотаар шагнагдаба:

Антипов Владимир Матее-
вич — Бурядай АССР-эй Те-
левидени ба радио-дамжуул-
гын талаар гүрэнэй комитетэй
Улаан-Удын радиотелецентрэй
автомобилин жоолошон;

Ваганова Галина Ивановна —
Захаамнай районно типо-
графиянь литоинистикэ;

Даничнов Тимофей Никола-
евич — Хурамханай районий
«Юни Курмукана» газетын ре-
дактор;

Тонтохоева Верэ Эрднеева-
на — «Буряад унэ» газетын
корреспондент.

Д. НИКОЛАЕВ.

МАНАЙ ЗАНШАЛТА, ХХХИХ

ФЕДОСЬЯ МАТВЕЕВНА ОСОДОВА

ондо Ф. М. Осодова Эрхүү-гэй хурааг залуушуулай марксистска кружокто оробо, Мэ-дээжэ большевик П. Ф. Парня-ков тус кружогые хүтэлбэрлэ-дэг байгаа.

Февралын революцийн хүү-лээр Ф. М. Осодова бүхы сэдхэл бодолоороо больше-вигүүдэй талаа ороо нэн. 1918 оной март харада тэрэ РСДРП-гэй гэгшүүн боложо, партиян Эрхүүгэй комитетэй дэргэдэ байгуулагдаһан буряад больше-вигүүдэй түрүүшын бүлэгэй бүридэлдэ ороо нэн.

1919 оной август харада, Кол-чагай хархис засагай эзэрхэжэ байһан хатуу шэрүүн үедэ, Ф. М. Осодова большевигүүд-эй эдэбхитэдэй ноуса бул-гыне байгуулгада хабаадалса-һан, тэрэнэй ноуса комитетэй түрүүлшээр хураагдаһан бай-гаа. 1919 оной һулг багта Ф. М. Осодова Балхантайвар парти-занска отрядта ороод, мед-сестра ба агитатор боложо, тэ-рэнэй ябуулгунуудта эдэбхи-тэйгээр хабаадалсаба.

Саашанхи жэлүүдтэ Ф. М. Осодова партияна хүдэлмэ-ридэ — түрүүлшэ ВКП(б)-гэй Ангарай айкомдо, хожомын

А. М. Беляков, К. К. Шомов, С. Б. Бабеев, Л. Ч. Нимаева, П. А. Чукреев, И. В. Ченкиров, Н. И. Мунков, Н. А. Мухомов, Л. Я. Егорова, Н. Б. Пивоваров.

МАЙН 2. Сөвдүүдэй тал-май, найндэрэйхээр шэмэглэг-дэһэн талмай дээрэ ирагуу дуу-нууд, хүгжэм эдэлжэ, үглөө-нэй нэбшэндэ туугууд намилза-на, спортивна хубсаһатай хү-бүүд, басагад олон...

Ажалшадай ханалаа нэгдэл-гын уласоорондын найндэрэй уудаахы үдэр талмай дээрэ жэл бури имэ хүлгөөтэй бай-даг гэжээ. Юуб гэжээ, «Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө эстафетэдэ хабаадалха спортсменүүд сугларжа, найн-дэрэй оршон байдалда шанга мурьсөөгөөр спортын зунай ха-на нээдэг гуримтай ха юм. 39-дэхиез үнгэргэгдэжэ байгаа заншалта уридаамнай байгаа ондо Хэлбэлэй үдэртэ, Ленин-скэ комсомолой 70 жэлэй ой-до зориулагдаа. Тиймэһээ энэ жэлэй мурьсөөндэ залуушуу-лай олоор сугларһыне онсо тэм-дэглэмээр.

Заншалта эстафетые парад-жагсаал нээбэ. Жагсаал дээрэ «Буряад үнэн» газетын редак-тор Р. Б. Гармаев, Буряадай АССР-эй Физкультура ба спор-тын талаар гүрэнэй комитетэй түрүүлшэ Г. Н. Манжуев үзэ-хэлхэдэ, уридаандаа хабаа-дагшадые найндэрөөр халуу-наар амаршалжа, мурьсөөндэ амжалта туулахыне хүсэбэ. Удаань мурьсөөнэй ахамд судья, хүнгэн атлетикээр бүхэ-союзна категориин судья, пе-дагогикын эрдэмтэй кандидат В. Л. Балдаев уяагыа бэлүүл-жэ-хэлбэ.

Үглөөнэй 11 чашаа урилда-шадай дунда шанга тулалдаан

бүүдэй дунда 65-дахы дунда хургуулин урилдагша Женя Прокоров 7 минута 53 секун-да харуулба. Тийгээжэ коман-даараа түрүү хуурида гаража, «Буряад үнэн» газетын кубог-та, илагшын грамотада хүртэ-хэ болобо. 49-дэх, 6-дахы хур-гуулин команданууд хоёрдо-хи, гурбадахы хууринуудые ээ-лэбэ. Найман жэлэй хууриууды-д хурааг хүбүүдэй дунда 10-да-хи, 38-дахы, 6-дахы хууриуу-и-хэнэрнүүдэй 25 команда ха-баадалсаба. Урилдаанай дүр-имэй ёһоор, институтууд фа-культетуудайн команданууды-дэ табижа эрхэтэй байгаа. Тиймэһээ эдэнэй дунда шанга тэмсэлэй болоһонины ойло-сотой.

Дээдэ хууриуулинуудай дунда Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт басагадэй долоон команда табыа. БГПИ-гэй физическэ хүмүүжүүлгын

уудай команданууд шангай хууринуудта гараа.

Удаахы ээлжэндэ дунда хууриуулинууд басагадэй 28 команда урилдаанай зүргэдэ табигдаба. Наймадахы класс хүртээр хураагдай «Ландыш» магазин хүртээр урилдаһан байһын, эднээр Алдар солон талмай хүртээ бусатараа эрхи-мээ элэрүүлхэ ёһотой байгаа. Нэдондо илажа гараһан 49-дахы хууриуулин командын ту-рүүлэн зайгаа дүүргэхэдэ, су-лэгай секундомер 18 минута 37 секунда саг харуулба. Энэчэ нэдондойхиноо дүрбэн мину-таар найн дүн болоно. Юрз хэ-лэхэдэ, байгаа ондо урилда-шад найн бэлдэхтэй байһанаа харуулаа. Удаахы хууриууд-та 65-дахы, 7-дахы хууриуу-и-уудай команданууд гараһан байна.

Дүрбэдхы урилдаан. Дунда хууриуулин хүбүүдэй дундаһаа «Восточный» поселогтохы 7-дохы хууриуулин урилдагша Александр Односторонцев тү-рүүлэн ержэ, командадаа нэ-гэдхы хуури олгуулба. 65-дахы хууриуулин Александр Поле-вин, 49-дахы хууриуулин Ста-нислав Михайлов гэгшэд өөһэ-дүнгөө командануудыне шангай хууриуудта гаргажа шадба.

Ээлжээтэ урилдаанда инсти-тутуудай, техникумүүдэй, учи-лишинуудай, үйлдэбэрин кол-лективүүдэй басагад болон

командада» гэжэ ВЛКСМ-эй обкомой шан Загарайн рай-нойн Эхлхин дунда хууриуулин команданда дамжуулагдаһан байгаа.

Байгаа онд эстафетэдэ Улаан-Үдэ хотын хууриуулинууд-тай команданууд эдэбхитэй-гээр хабаадалсаа. Энэ мурь-сөөндэ үйлдэбэрин коллекти-вүүдэй үсөөн байһан ушар ханаа зобооно, эдэб асуудал түрүүлнэ. Хүдөөгэй команданууд тухай хэлэхэ болоо хаа, Загарайн райнойн эдэбхитэ тэмдэглэмээр. Харин дүтэ ша-дар оршоһон Сэлэнгын, Тарба-гатайн, Ивалгын, Мухар-Шэбэ-рэй, Кабанскын, Прибайкалын районуудай команданууд эс-тэбхитэдэ эрхэхэ болшоһон ушар дурсагдаһаа районуудай спорткомитетуудай һулар хү-дэлдэгые харуулна.

«Буряад үнэн» газетын зан-шалта ХХХХ эстафетэ үнгэр-гэлгэдэ горитой туһа хүргэһэн республикийн Госкомспорты, Буряадай АССР-эй М В Д-гэй Г А И-гай, Советск, Желез-нодорожно районнуудай дотоо-лын хэрэгүүдэй таһагуудай хү-дэлэрлэлгэдэ, прачебно-физкультура диспансэрэй прачнуудта газетын редакци-баяр баясхалан хүргэнэ.

Б. ДАМБАРИНОВ, Б. ЦЫРЕНПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. БГПИ-гэй физическэ хүмүүжүүлгын факультетэй командын капитан С. Гринунов. 2. Урилдаанай үе. 3. 10-дахы хууриуулин коман-дын гошүүд. 4. Энэл институ-дай командын гэгшүүн С. Шой-соровын.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН БАГШАНАРАЙ НЭГЭН

1921 ондо Түнхэнэй аймагай Енгорго гэжэ нутагта хуушан монголсороо зааха түрүүшын хууриуулин бий болоһон тухай Агунова (басаган ябаха-даа Дунцаева) Ешэн Цыренова на эхэ ноирхуулинойгоор хоёр-рэдэг. 1909 ондо түрэн хадда тус хууриуулин нэгдэхэдэ, ар-бан хоёртой абаһан байна. Ай-магай партияна болон совет зургануудай даабарар тус хууриуудта абань — Дунцаев Прохоний Сэрэн багшланһан байха юм. Ешэн Цыренова мүнөө 79 наһатайһыне хаа, до-рюун хүнгэн зандаа, ухаан бо-лоһын ноһон. Хуушан монгол-сороо барлагдаһан «Ульгэр-ий далай», «Гэсэрэй туужа», «Са-ран хушын туужа» гэжэ мэтэ номуудые уншажа, сээсээрһыне хэлээрхихэ ноһон толгойтой юм.

Түрүүшын хууриуули тухай, багша тухайдаа ухалхан хоо-рэхэдэ, аба тухайһаа ноирх-уулиной мэдэлүүдээр эхилбэ. Буртигар Дунцай хоёр аба дүү-нэр байһан юм. Буртигарийн Прохоний гэжэ хуурууны, хэрэ-хэ зүүһэн, Дунцагийн Түнхэн гэжэ хуурууны юм нэн ха. Про-хоон хуурууны болохоод, Сэрэн гэжэ буряад нэрэ үгөөд, хэрэһээ зүүлгүүдэй гэжэ Гучу-ээн гэдэг үзэлгүүнээ хууруу-болгожо үгэһэн гэжэ. Иймэ ушарһаа Енгоргын эхнэр Ешэн-гуулин түрүүшын багша Ешэн-Цыреновагай аба — Дунцаев Прохоний Сэрэн болоно. Тайл-барилан хэлэхэдэ, «Дунцаев» гэжэ обог үргэһэн абань обог, «Прохоний» гэжэһэн түрэн-нэ бабайн, «Сэрэн» гэжэһэн одоо өөрын нэрэ болоно — тэрэ сагта түрүүн үг гарбалай нэрэнүүд, эгээ һүүлдэһэ лэ өөрын нэрэ байдаг байһан.

Ешэн Цыреновагай нэгэ жэл хураад байхада, тэрэ хууриуу-лин Улбагайга, удаань Сагаан-Нурта ба Галбада абаһагша-һан байна гэжээ. Тийхэдэ мүнөөнэй Толтын ба Галын дун-да хууриуулинуудые Енгоргын хууриуулар түүхэлээ тоолоо хаа, 1921 ондо бий болоһон гэжэ тоолодохо болоно. Ар-бан хууриуудай Ешэн гансахан жэл хууриуудта хураад эз-үлэ-шэһэнэе шанаһаа хооронд.

Эхэ эсэһэн арбан хууруу соо эгээ эхэ үхбүүнүүнэй ха-даа гэгтээ, эхэндэ туульжа, хамга юмээхэ хээ багтай бо-логдоо юм ааб даа. Эхынгээ жэл бүхэндэ нарайлаад бай-хадань, газаа гэгтэхэе хээ-хээ гадна, дүүнэрээ бүхы хуб-саха хунарыне оёдог байгаа.

— Эхэһин юмэ оёдоггүй юм нэн. Хууруудай оёһон ян-за бүрийн хубсаа ударжа, дүү-нэрээ бага болгон, дахин оё-жо байхада, тэрэһинэй ха-раад лэ, ороод, хураах хум. Тээд тэрэ сагта мүнөөнэй-дэл аллар гоё гоомой юм-мүнүүдэ оёхо байгаа бэшэ даа, гэжэ Ешэн Цыренова хоорондоо даруханар үргэл-жүүлнэ. Миний дүүнэр гээ-хэдэ: дүү хууруудын Гарма, Сэмжэт, Ирчиний, Кузьма, Жа-баа; дүү басагдын гэгшэд, Ханда, Дулма, Дари болоно. Булта айнууд, айнууд хууна. Намайгаа — эгээһээ эхэ эс-гэдээл боложо, дулаанаар ха-ража, хүндэлжэ абадаг юм.

Нэгэ жэл соо хураһан хуу-риуулар, багшаа (эсгээ) Ешэн Цыренова эхэ байн наһадаг. Тэрэ үедэ ноумууд угы, сөөр-һэн, карандаш, эхэл хоһор, эхэлхидээл нимгэн грифельнэ гу, али модон хабтагинууд дээрэ бэшдэг бэлэй.

Дунцаев Прохоний Сэрэн гэжэ эхэ байн зангай, орол-

★ «Хубилган шэнэдхэлгын үе сагай эхэлэл» — түрүү бэшгэ.

★ Хабарай полиһоо, — мэдээлнүүдэй суглуулбари.

★ Республикийн барилгын шу-хала объектүүд дээрэ. «Хээзэ гуримшуулагдаха гэжээбэ» — Улаан-Үдэн ТЭЦ-эй барилгын управленийн суглаанһаа тэм-дэглэлүүд.

★ Буряадай АССР-эй Верхов-но Сөвдэй Президиумдэ.

★ Карл Марксын түршөөр 170 жэлэй ойдо. «Гүн ухаата эрдэмтэн ба революционер».

★ Эд бараа — арад зондо. «Алдар соло тээшэ» — С. Кир-пичевой статья.

★ Мелиорация ба ургаса. «Ашаг үрэн мүнөө дээрэ доо-гуур байна» — М. Машуковой статья.

★ «Шэнэ гэрнүүдэй олошор-хын тула» — материалуудай суглуулбари.

★ Хубилган шэнэдхэлгэ. Олон-до мэдээлэл тараалга. Газета, — «Правда Бурятия» газетын анкетэдэ уншагдай элгээ-һэн харюунууд.

★ Хургажа шадхашы, хур-гажа дуратайһыне байгаа» — А. Коротаевагай нүхэр тухайгаа хэлэһэн үгэ.

★ Олондо мэдээлэл тараал-гын өндөр. «Хүндэлдэг байһа-наа сэхыне хэлэхэ» — Л. Не-ретиная статья.

★ Хилин саанаһаа абтаһан мэдээлэлүүд.

★ Хэлбэлэй үдэр НЭГЭДХИ ПРОГРАММА Москва, 7.30 — «120 минут», 9.35 — Концерт, 10.00 — телеви-зионно фотокурс, 10.05 —

«Человек, который закрыл го-род» — уран найханай фильм. 11.20 — Шэнэ нонин. 11.30 — «Би-ши, бидэ булалаады», 12.15 — «Хүн ба хуули», 12.45 — «Бу-ряя», В. Шекспир. Фильм-кон-церт. 16.30 — Шэнэ нонин. 16.45 — Хубилган шэнэдхэлгын про-ектор. 16.55 — Баримтата фильм. 17.25 — Концерт. 17.45 — «Түбэй Америкадэ амылан байдал: этигэл найдал ба бо-дот байдал», 18.05 — «16-тай ба тэрэһинээ дээрэ наһатай шуудал», Улаан-Үдэ, 18.50 — Ки-ночерк. 19.10 — «Байгал», Мос-ква, 19.35 — «Мүнөөдэр — түб-дэлхэй дээрэ», 19.55 — Бүхэ-союзна партияна XIX конферен-ция утуулал. «Демократия ха-раанбайн», «Хубилгал шэнэд-хэлгэ ба хэлбэл» КПСС-эй ЦК-гай гэгшүүн, «Правда» газетын ахмад редактор, академик В. Г. Афанасев, ВААП-эй прав-ленийн түрүүлшэ Н. И. Чет-вериков хабалдаан. 20.35 — «Маршал Жуков. Ажакбада-лайн хууданууд», Баримта-та фильм. 22.00 — Время. 22.35 — Хубилган шэнэдхэлгын про-ектор. 22.45 — Хүүгэдэй бай-шан тухай. 24.00 — «Мүнөөдэр — түб дэлхэй дээрэ», 00.10 — В. Добрынин дунууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА Москва, 9.00 — Үглөөнэй гим-настика. Хураалсай программа. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Юрэхы биолог. 10-дахы класс. 10.05, 12.05 — Испан хэлэн. 11.05 — СПТУ-гай хураалдай. Түүхэ, 11.35 — «Фа-изм», И. В. Гете. 9-дахы класс. 12.35 — По главной улице с ор-кестром! — ур а н найханай фильм. 14.05 — «Янтарный ла-пыш-87» — баримтата фильм. 14.35 — Шэнэ нонин. 14.45 — «Карл Маркс. Молодые годы» — телефильм. 7-дохы сери. 15.50 — Скрипкин жүжжээй кри-церт. Улаан-Үдэ, 18.00 — «Ая-ганга» — тележурнал (буряа-даар). Москва, 18.50 — Хүжжээй жасаһаа. Улаан-Үдэ, 19.35 — Со-нохолнууд. 19.45 — Киночерк.

20.05 — «Булагууд». Загарайн райнойн Шэнэ-Бэрэнэй соё-лой-спортын комплексын ара-дай дуунай хоорой концерт. 20.45 — «Улаасхоорондын шон-жэлэл» (буряадаар). Москва. 21.00 — «Амгалан ноирсоты, ба-гашуул» 21.15 — Ритмическэ гимнастика. 21.45 — Фольклорно ансамблин концерт. 22.00 — Время. 22.35 — Хубилган шэнэд-хэлгын проектор. 22.45 — В. Д. Зинин. «Фортеллино, клар-нет, виолончель дээрэ наадаха зоёволнууд». 23.25 — Хоккей. СССР-эй чемпионат.

САГАЙ УЛАРИЛ Майн 6-да республикадаман шийг нойтон орохогүй. Зүүн тээһээ секундны 5-10 метр хүсэтэйгөөр нахилхы. Хойто районнуудта 4-9, бусад нутагуудта — 14-19 градус ду-лаан болохо.

Улаан-Үдэд шийг нойтон оро-хогүй. Зүүн тээһээ секундны 5-10 метр хүсэтэйгөөр нахилхы. 16-18 градус дулаан боло-хо.

МОНДАРГАНУУДАЙ МАГТААЛ Амгалан үзэжэ жаргалтай Ариун тунгалаг нутагтай! Ара бэһэн түшлээ Алтан нүгэн Мундарианууд! Ариун сагаан үлээр Ара бэз нэрхэһэн. Олон эрдэһин шулуугаар Орой бэз шэмэглэһэн, Эмэй эдэбэ сэгүүгэрэн, Унгар бүрийн модоо Убэр бэздэн жэлдэрэн, Хубэн үлүүлэй ургаһаар, Хүсэтэ луу дуураһа, Жагал олон буугаһа, Жагта бурх хангуурдана, Түнхэн нутагтай.

Мундарианууд, Тунгалаг сагаан ууланууд. Эдэ шүүлгэдэ юу харуул-наб гэжээ, арадай дунуудай тухал маягтайгаар зоёбогдо-һон, авторын Буртигаров-Дунцаев Прохоний Сэрэн гэ-шэ толгой холбоһыне (алли-тераци) нарианаар баримталжа, шүүлгэй ритм шадмалар бай-гуулна. «Сагаан» гэжэ үгэ нэгэ-